

OPONENTSKÝ POSUDEK

diplomové práce **Bc. Jana Lukáče**,

studenta navazujícího magisterského studia oboru *Historie* na FF UHK,

Trestní nalézací komise v Zábřehu v letech 1945–1948

HÚ FF UHK, 2015, 118 s. a přílohy.

Diplomová práce Bc. J. Lukáče se řadí do tematické skupiny absolventských prací, jejichž vedoucím na HÚ FF UHK je dr. Jiří Štěpán, a které vytváří pod jeho dohledem regionální sondy do problematiky trestních nalézacích komisí (TKN). Ty byly součástí poválečné reality a fenoménu retribučního soudnictví. Samotné téma bylo v české historiografii zpracováno již mnohokrát, nicméně vzhledem k počtu těchto komisí v ČSR po roce 1945 je jistě chvályhodné, že vznikají podobné práce, které vytváří, jsou-li na dostatečné odborné úrovni, základ pro budoucí meziregionální komparace. Z tohoto důvodu sledávám samotnou volbu tématu diplomové práce jako velmi vhodnou.

Autor sleduje problematiku velmi širokou optikou. Jeho úsilí o širší záběr zkoumané tematiky nebylo ovšem ve výsledku nijak kontraproduktivní. Ve čtyřech hlavních kapitolách, které jsou dále vnitřně vhodně členěny, zkoumá J. Lukáč nejen problematiku TNK ve vymezené lokalitě, ale vhodně rozebírá celou problematiku a uvádí ji do historických souvislostí. V první kapitole věnuje velkou pozornost všem vybraným otázkám tzv. dekretů prezidenta republiky, které v poválečných časech determinovaly retribuční soudnictví. Rozbor retribučních zákonů je velmi důkladný. Diplomant korektně a historicky správně vstupuje do právních nařízení a historicky je hodnotí.

Druhá kapitola přibližuje čtenáři především zkoumaný region, tj. politický okres Zábřeh. Rozhodně nebývá obvyklé, aby v závěrečných pracích studenti věnovali takto velkou šíři popisu zkoumanému regionu. Diplomant ve svém textu sleduje všemožné aspekty k co nejdetailnějšímu popisu regionu. Nevyhýbá se ani zkoumání otázky národnostního složení, charakterizuje obyvatelstvo i správu. Některé části textu jsou rozhodně podstatné pro následující kapitoly a vhodně je uvádějí (např. národnostní složení a otázky). U jiných má čtenář po přečtení celého textu pocit, že jimi však autor pouze rozšiřuje text. Patrné je to u popisu obyvatelstva zkoumaného regionu z hlediska náboženské konfese. Jakkoli je statistika zajímavá, je třeba se ptát, zda ji autor také ve své práci dále použil. Jak vyplývá z dalšího textu, charakteristika konfesí výsledný výzkum ničím nepodporuje. Autor nesleduje při statistice trestů v podstatě žádným způsobem hromadné uplatnění výsledů svého výzkumu v otázce konfesí. Je proto zřejmé, že autor tuto pasáž zařadil čistě pro rozšíření popisu regionu a jeho obyvatel.

Nedomnívám se proto, že by příkladně tato pasáž práci metodologicky nebo heuristicky mohla jakkoli prospět. Naopak lze však ocenit závěrečné (stručné, ale dobře sumarizující) popisy historického vývoje sledovaného regionu do r. 1945.

Za nosné lze považovat především poslední dvě kapitoly, věnující se TNK v Zábřehu, a to v obecných i konkrétních konotacích. Za nejdůležitější pak považuji třetí kapitolu, v níž autor přináší velmi detailně propracovaný náhled na funkci a činnost uvedené TNK, a to již od počáteční fáze. Složení komise je dobře okomentováno, výsledkem je také sledování personálních proměn (včetně podstatného prvku politického pozadí celého výběru).

Čtvrtá kapitola přináší přiblížení konkrétních případů. Diplomant v této kapitole úspěšně rozvíjí statistickou práci, která sleduje činnost retribučních orgánů v chronologickém, regionálním i tematickém hledisku. To vše je ukázáno na konkrétních případech, jejich tematizování a zařazení je vhodně okomentováno.

Práce patří jednoznačně k těm lepším, které byly k problematice TNK vypracovány. Text samozřejmě není perfektní (ještě jedno pročtení by mu jistě prospělo). Jan Lukáč se také na několika místech dopouští drobných pochybení. Dochovanost (či spíše absenci, s. 44) archivních pramenů autor předkládá sice v dobré a přehledné statistice, nicméně tato část práce není podle mého soudu vhodně zařazena. Charakteristika pramenů, včetně tohoto přehledu, by měla být v úvodu nebo samostatné kapitole. Na svém místě ruší logickou návaznost textu. Rovněž lepší uchopení historických termínů by práci prospělo. Někde autor používá odborných správních termínů a názvů správních orgánů nepřesně (srov. za všechny např. s 42: „*K obviněným se vyjadřovali (sic!) i místní NV a MNV.*“ – Není snad MNV zkratkou pro místní NV?). Domnívám se, že jde o zbytečné a matoucí chyby, neboť autor se evidentně v systému poválečné správy vyzná velmi obstojně.

V diplomové práci tohoto typu zásadně postrádám prameny centrální povahy /minimálně k odvolacímu řízení ZNV/, které by již v diplomových pracích chybět neměly. Pochybnosti mohou vyvolat i některé autorovy komentáře. Např. na s. 11 autor charakterizuje inventář zkoumaného fondu jako nedostatečně zpracovaný a považuje to za nevýhodu. Nicméně inventář není pro historika pramen, ale čistě archivní pomůcka. Navíc, pokud se autor i přesto do výzkumu pustil, rozhodně nejde o nevýhodu, neboť při nedostatečně uspořádaných fondech či archiválních je takový výzkum o to cennější pro historickou vědu. Chápu, že práce s prameny je takto těžší, ale pro výsledný výzkum to není nevýhoda, spíše naopak.

Veškeré výhrady, které jsem výše vznesl, však v žádném případě nenarušují celkový velmi dobrý obraz předložené diplomové práce. V minulosti jsem měl možnost posuzovat několik prací na podobné téma (vždy činnost nějaké z TNK). Ve srovnání s dalšími podobnými texty je nade vší pochybnost, že předložená DP je rozhodně svou kvalitou nadprůměrná. Má logické řazení, analýza pramenů je velmi dobrá, text je nejen správně strukturován, ale je i čtivý (což nebývá obvyklé). Přílohy jsou zpracovány velmi pečlivě a text velmi dobře doplňují. Není tedy pochyb, že kolega Bc. Jan Lukáč zcela prokázal znalost historického řemesla v požadované úrovni, orientaci v pramenech a potřebnou schopnost jejich interpretace ve složitých otázkách poválečného vývoje Československa.

Doporučuji proto, aby diplomant **přistoupil** k obhajobě předložené práce. V případě, že bude adekvátně reagovat (jak předpokládám) na níže položené doplňující otázky, velmi rád **navrhuji předloženou práci hodnotit známkou** .

V Hradci Králové dne 22. 1. 2015

PhDr. Bc. Tomáš Hradecký, Ph.D.

odborný asistent HÚ FF UHK

Otázky k obhajobě DP:

- Proč byly TNK odpovědné ministerstvu vnitra, nikoli ministerstvu spravedlnosti, (jako např. MLS, s. 20)?
- Bylo v kompetenci lokálních orgánů správy nebo orgánů retribučních vyjmout některé osoby z pracovní povinnosti podle dekretu č. 71/1945 Sb.? Narazil autor při svém výzkumu na problematiku porušování pracovní povinnosti Němců, ke které by se musela vyjádřit TNK? (U některých dalších TNK šlo o velmi diskutovaný problém).
- V jakých centrálních fondech by autor našel prameny k rozsudkům v odvolacím řízení (činnost ZNV)?